Sl 82 Sigtuna, Kv. Professorn 1

Litteratur: H. Gustavson, Verksamheten vid Runverket i Stockholm, i: Nytt om runer 15 (2000, publ. 2001), s. 28 f., Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna, i: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012 (2012), s. 105; A. Wikström et al., Hos Herr Niklas och annat skrivkunnigt folk. Arkeologisk undersökning i kvarteret Professorn 1 i Sigtuna 1999–2000, Up Sigtuna RAÄ 195:1, Morr 63 (2021);
Äldre avbildning: H. Gustavson, teckning a.a., s. 29
Signum i Samnordisk runtextdatabas/Runor: U NOR2000;29

En kamskena med runor påträffades 1999 av vid en arkeologisk undersökning i kv. Professorn 1 i hus D:L (Ruta I11. Kontextnummer 1711. Fyndnummer 48302). Fyndet dateras till ca 1075–1090 (Fas 10a, Wikström et al. 2021, digital fyndlista).[1] Det tillhör nu Sigtuna museum (inv. nr 104099).

Kamskenan är av horn med inskurna runor samt med streckornamentik i båda ändar. Rest av ett nithål finns i brottkanten vid skenans högra kortsida. Skenan är nu skadad i sin högra del liksom i den vänstra delen, där ett stycke av den övre långsidan har gått förlorat. Därigenom saknas de övre delarna av de tre första runorna i inskriften. Runornas teckenvärden dock säkra. Längd 101 mm, bredd 15 mm, tjocklek 3 mm. Runhöjd 7 mm (11 **f**).

Fig. 1. Kamskenan Sl 82 från kv. Professorn 1. Foto Bengt A. Lundberg 2000 (Arkivsök).

Inskrift:

kuþrikr ⁝ o ⁝ kufri ⁝ tyti
5 10 15
Guðrīkʀ ā …
»Gudrik i (på) …»

Till läsningen: Inskriftens inskurna linjer ytterst grunda och diffusa. Läsningen av inskriften dock helt säker under mikroskop och goda ljusförhållanden. Toppen av 1 **k** har gått förlorad i brottkanten i skenans övre vänstra del, likaså toppen av 2 **u** och toppen av huvudstaven i 3 **þ**. 4 **r** och 7 **r** har öppen form. Efter 7 **r** finns ett skiljetecken i form av två små lodrätt placerade kryss. I 8 **o** är de dubbelsidiga bistavarna, som är skurna snett nedåt vänster, ytterst grunda men helt säkra. Runan är alltså **o** ej **ɑ**. Efter 8 **o** följer ett skiljetecken i form av två små lodrätt placerade kryss. Övre bistaven i 11 **f** är ytterst grund. 12 **r** har öppen form. Efter

[1] Först daterades fyndet preliminärt till 1000-talet (Gustavson 2000), senare till perioden 1060–1080 (Mats Pettersson, meddelande till HG 25/1 2012).

13 **i** finns ett skiljetecken i form av två små lodrätt placerade kryss. Dubbelsidig bistav i 14 och 16 **t**. 15 **y** är stungen med ett kort lodrätt streck mellan huvudstav och bistav. Att 17 **i** inte är en runa utan en ramlinje kan inte uteslutas men är mindre troligt, eftersom en motsvarande sådan linje inte finns i den andra kortändan på skenan.

Inskriften är bevarad i sin helhet men tolkningen är osäker. Den inleds med det sammansatta mansnamnet *Guðrīkʀ*, i övrigt känt från inskrifter på fem uppländska runstenar. I två fall, U 20 och 29, avser de samma person. Hur resten av inskriften skall tolkas är inte klart. Med tanke på att det rör sig om ett bruksföremål och att den inleds med ett personnamn vore det tilltalande med en ägarinskrift av samma slag som på Sl 19 (**liku ᛆ knif** »Lik(n)ö(?) äger kniven»). Runföljden skulle då vara en *ia*-avledd föremålsbeteckning som står som objekt till *ā* ’äger’. Något sådant neutrum med en betydelse ’fodral’ eller liknande har jag inte funnit. Det maskulina substantivet *kofri* är omdiskuterat. Det har tolkats som ett ursprungligen franskt lånord (< fornfraska *couvrechef* ’huvudtäckning’, se Hj. Falk, Altwestnordische Kleiderkunde. Mit besonderer Berücksichtigung der Terminologie (1919), s. 93), som ett substantiv motsvarande fornisländskans *kofri* ’hätta, huva’ eller som ett sådant ingående i ortnamnet *Kåvra*, ett bohusländskt holmnamn, och i det östgötska bynamnnet *Kåverö* (fsv. *j kofra* 1377, se C. I. Ståhle, Studier över de svenska ortnamnen på *-inge* på grundval av undersökningar i Stockholms län (1946), s. 468 f. med där anförd litteratur). Vare sig man ser ordet som ett direkt objekt eller som prepositionsstyrt talar formen **kufri** mot att tolka ordet på ett sådant sätt, eftersom både det franska låneordet och *kofri* är maskulina *an*-stammar. Om det stod som direkt objekt i predikatsledet skulle det innebära att predikatet *ā* (< urn. **aih*) ’äger’, dvs. ett oralt /a/, skulle tecknas med åsrunan, något som är unikt i fråga om verbet *æiga* bortsett från den *u*-omljudda preteritumformen **otu** *āttu* ’de ägde’ i Sö 367. Även i andra fall är en oral användning av åsrunan ovanlig. Närmast till hands ligger att tolka **o** som en preposition *ā* ’på, i’ som styr ett ursprungligt naturnamn i dativ bildat till ett adjektiv **kufra-* ’välvd, böjd’ (E. Salberger, Runsvenska namnstudier (1978), s. 80). Att ge ett rimligt tolkningsförslag till runföljden **tyti** är vanskligt.

Om inskriften verkligen är en ägarinskrift med underförstått objekt, dvs. *Guðrīkʀ ā. Kofri* **tyti**, bör **tyti** återspegla ett verb som betyder ’tillverka’ eller liknande och stå i pret. 3. pers. sg. och vara predikat till namnet *Kofri*, känt från runinskriften Vs 11† (se NRL s. 152 s.v. *Kofri* m. hänvisn.).

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se